

Йордан Йовков

НОВ ОГЪН

„Где съм виждала този човек? Где“ – питаше се Галунка, като гледаше и с любопитство, и със страх белобрадия стар турчин – а той наистина беше един особен, чудноват човек, – с когото говореше Марин.

– Марине, какво казва? – попита Галунка. И тъй като Марин, залясан в разговора, не и отговори, Галунка пак си помисли: „Где съм виждала този човек? Где?“

Ако се съди по дрехите му, трябва да е или просяк, или сетен сиромас: връхната му дреха беше кръпка до кръпка – разноцветни парцалчета, насъбрани като листи, съшити едно до друго. Обувките му – подплетени, скъсани. Но лицето му пък беше лице на светец – восъчнобледо, замислено, добро. И чиста бяла брада, паднала въз гърдите.

– Кой е този човек, кой?

И ето Галунка отведнаж си спомни: виждала го беше в едно близко турско селце. Като отиваха веднаж в града, минаха оттам. Той се връщаше към джамията – трябваше да е ходжа, носеше зелена чалма и същата дрипава дреха от пъстри кръпки беше на гърба му. Някой, както се вижда, беше му подарил един овчи дроб, той го носеше на пръста си, а след него, като куче, с вирната опашка, като пръчка, вървеше една котка. Още тогаз казаха, че старецът лесно се сдружавал с животните: птичките от гората – нагоре около джамията имаше рядка гора и дренак – дохождали и кацали на рамената му, а една змия излизала от дупките на дуvara на джамията, припъзлявала до него и навита на кълбо, припичала се на слънце.

– Какво казва, Марине? – попита пак Галунка.

– Какво ще казва... казва, че всичко било в ръцете на бога. Каквото казал бог. Казва още, че знаел един лек и щял да опита. Може да помогне.

Галунка въздъхна. И без да каже вече нещо, загрижена, обзета от тревога, тръгна си към къщи. Някаква лоша болест беше се явила между добитъка. За два дена им умряха четири глави – две крави и две телици. И най-страшното беше туй, че и кравите, и телиците Галунка сама беше ги изкарала здрави, весели, а вечерта, като си дойдоха, тръшнаха се на две крачки от вратника и умряха. Васил се слиса, уплаши се и на часа отиде в града за доктор. А тоя старец мина оттук случайно. Дано и той да помогне нещо.

Галунка без сърце, без желание се залови за работа. Често излизаше на чардака и поглеждаше: боеше се да не види говедаря, дошел да каже нещо лошо. После поглеждаше към харманя – там Марин и старецът правеха нещо. Поспрат се, погледнат в ръцете си и пак заработят.

Галунка не можа да се стърпи и тръгна да види какво има. Още като излезе пред дама, насреща и тичешката се зададе Марин. В ръката му димеше нещо.

– Марине, какво има? Какъв е тоз огън? – попита Галунка.

Марин я погледна, позасмя се, но вместо да и отговори, насъбра слама, клечки и с праханта, която димеше в ръката му, запали огън. Турпи и два-три едри къса тезек.

– Нов огън е туй – каза най-после той, – не е запален нито с кибрит, нито с огниво. Ходжата взе две дръвчета, търка ги, търка ги, докато се запалиха. Довечера, като се върне добитъка, ще го прекараме през тоя огън. Болестта ще премине.

– Ще премине ли, Марине? – зарадва се Галунка. – Ще помогне ли?

– Тъй казва ходжата. „Тоз огън, казва, е нов огън. На него нищо не е печено, нищо не е варено. Чист е и всичко чисти. Ще очисти и добитъка. Като го прекараме през огъня, ще се очисти от болестта.“

Без да го усетят, старецът беше дошел към тях. Но той гледаше настрана.

– Дай му да хапне нещо – лаза Марин. – Той ще си ходи.

Галунка се затича до къщи и скоро се върна пак, като носеше една малка кръгла софра, на която имаше хляб и ядене. Старецът си изми ръцете, седна и започна да яде. Той вършеше всичко бавно. И все гледаше настрана, замислен. Като се нахрани, той каза нещо за благодарност и си замина.

Вечерта пред всеки вратник запалиха голям огън. И като си дойде добитъкът, с вик, с тичане, накараха го да мине през там – да се поокади поне от пушека. Галунка, позачервена от тичането, се развесели: тя повярва, че болестта си е отишла. И можеше ли такъв добитък – охранени крави, като риби, като сърни, хубави, с черни топли очи, може ли да се разболеят?

Галунка вече щеше да си отива, пристягаше с две ръце ръченика си и се усмихваше. Тя се обърна и погледна: от нивата, с дългата си върволица волове, се връщаше плугът. Но той беше спрял сред поляната.

– Защо е спрял плуга? – каза Галунка. Тя забеляза, че един вол е легнал, и престана да се усмихва. – Един вол е легнал...Боже, умира вола!...

Ерофим, слугата, когото отскоро бяха хванали вместо Аго, махаше с ръка и викаше. Всички – Марин, Галунка, слугите – отърчаха нататък.

Като стигнаха там, видяха, че шутият вол Комура, както беше впрегнат, беше легнал. И току протягаше шията си през хомота, като че

искаше да се освободи от него, та да легне и да се простре по добре.

– Не знам какво му стана – говореше високо Ерофим с писклив женски глас. Той беше ниско дребно човече, късав. – Волчето си беше добре. И падна... Както си вървеше, падна... Дий, дий! – завика Ерофим, като махаше с камшика. – Ставай де, Комура! Ех и ти...

Комура не беше добре, то се виждаше. Дишаше тъй бързо, че поклащаше главата си като в такт. Очите му бяха замъглени и изглеждаха синкави. По едно време той се раздвижи: извади единия си преден крак, опря се на него и си попочина. Извади и другия.

– Хайде, ставай! Дий, дий! Ставай! – викаше Ерофим.

Комура се изправи. В гърлото му нещо забърника, като преминаваше навътре към търбуха му. Марин сграби един кривач суха трева и взе да търка с нея Комура – по хълбоците, по корема. Като се умори той, Ерофим пък взе да го търка.

Тия разтривки посъживиха Комура. Той се ободри и отведнаж – поразмаха рога, както правеше, кога искаше да се бори. Всички се засмяха. Галунка се просълзи.

– Нищо му няма! – каза Марин.

– Нищо му няма, нищо – повтаряше и Галунка.

Наедно с другите волове, без да става нужда да го разпрягат, Комура дойде близо до дама. Вървеше, като че беше здрав. Но тук, на две-три крачки от вратника, той се поразтрепера като ударен, полюля се и падна. Слугите пак се насъбраха около него. Като викаха, като го крепяха кой как може, те го изправиха, но за малко: щом го оставиха, Комура пак легна. Отначало – и това донейде беше добър знак – той лежеше с подвити нозе под себе си, изправен, както си лежат воловете, когато почиват. Но нямаше весел поглед, не преживяше. Обръщаше се често назад, като да пропъди муха, и доближаваше муцуната си към търбуха си, към слабините – там някъде, както се виждаше, беше болката му. Дишаше бързо, с мъка. Понякога спираше дъх и неспокойно, с някаква вътрешна тревога, се вглеждаше в хората, които го заобикаляха, като че искаше помощ от тях.

Слугите се отчаяха, не знаяха как да му помогнат и само го гледаха. И тъй като плугът си стоеше неразпрегнат, те се заловиха да пуснат воловете, като с особено усърдие ги караха да минат през огньовете, които още димяха по вратниците. Добре би било да можеше и Комура да мине, колкото да го закачи пушека, но нямаше как. Слугите пак надой-доха при него. Опитаха още веднаж разтривките със сено, опитаха и нещо друго: с едно доста дебело гладко дърво, като го държаха двама души

отсам и отгатак, те взеха да го търкат силно отдолу по корема, все в една посока, от предницата към опашката. Но и това не помогна. Щом го оставиха на мира, Комура се свлече и падна. И сега не легна, както по-рано, а цял се просна на едната си страна. Единият му рог се заби в земята. И изпъшка изтежко, с болка, също като човек.

Докато ставаше всичко туй, Галунка беше в къщи. Но и там не я съдържаше. Страх я беше, а искаше да види какво става. Подир малко тя пак дойде към дама. Комура лежеше, както по-рано. Слугите ги нямаше, пръснали се бяха по работа. Само Ерофим стоеше при вола. Той беше седнал на един камък, близо до главата му, и спокойно, като че нищо особено не беше се случило, ядеше хляб. Не виждаше, че Галунка стой отзаде му, и си приказваше сам:

– Волчетата си бяха добре. И пасеха, и вода пиха. А този, Комура, се боричкаше с другите. Той много се боричка, Комура. Току си чатка рогите с тоз, с онзи. Добре беше волчето и на падна... умира...

Комура лежеше пред него надут, голям. Краката му бяха изпънати, главата – сложена на земята.

– Таквоз нещо е света – говореше Ерофим, – на, падна... и умира...

Комура духна и под ноздрите му позапраши. После подигна само клепачите си и погледна Ерофима. Ерофим също го загледа, стана и като клекна до самата му глава, взе да натиска една коричка хляб между стиснатите му зъби и говореше:

– На, на, хапни си... Хапни си да видишкак ще ти стане добре. Ще ти доде силица. На, Комур, на, хапни си...

А с другата си ръка го гладеше по челото. Галунка стисна очи, заплака се и избяга към къщи.

* * *

Завалия дъжд. Валя цяла нощ, светка се, гърмя. Никога сякаш не беше се изливало толкова вода на земята. Наоколо се чуваше само тътен от гръмотевиците и вода, която шурти, тече – навсякъде текнаха реки. На сутринта беше тихо – слънце и всичко измито, светнало, зелено.

Болестта по добитъка изведнаж се прекрати, като че нещо я пресече с нож. Нито един добитък не се разболя вече. И Галунка често се питаше: кое помогна срещу болестта? Новият огън на турчина ли, лекарството на доктора ли, което забъркваха в ярмата на добитъка, или дъждът? Но, което и да беше помогнало, опасната болест си отиде и от нея остана само един спомен като от страшен сън.

Болестта не беше прилепчива (тъй беше казал докторът) и леша на

Комура го извлякоха и оставиха на поляната. Цяла неделя кучетата ядоха и се давиха там. После додоха и орли – черни, големи. Те стояха настрана и не се помръдваха, като вкаменени. Кога да хвъркнат, прибягваха с широки крачки, пригърбени, с разперени грамадни крила, и тежко се подемаха.

След месец-два между зелената трева се белееха само костите на Комура. Големият гръден кош, с извита ребра като дъски, с дълбока коруба, приличаше на скелета на някой разрушен кораб.

КРАЙ

Източник: Словото
Набиране: екип на abc дизайн или Мартин Митов

Публикация

Йордан Йовков, „Събрани съчинения в шест тома“, Том трети; „Български писател“,
С. 1977. Под общата редакцията на Симеон Султанов.

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/7841>]